

Automatisering onderzocht

Steeds meer bedrijven en instellingen die zich met ruimtelijke ordening bezighouden, maken gebruik van computers. Routinezaken en ingewikkeld rekenwerk kunnen zo immers veel sneller worden uitgevoerd. Het was echter niet bekend, in welke mate de (overheids-)instellingen geïnformatiseerd waren. Hiernaar werd door het bureau Planotech in de zomer van 1988 een uitgebreid onderzoek gehouden. Dit leverde een interessant en illustratief beeld van het computergebruik op.¹

JOS ZOMERPLAAG *

Omdat het te verwachten was dat de verschillende instellingen een verschillend computergebruik zouden hebben, werden ze ingedeeld in groepen. De onderzochte overheidsinstellingen werden onderverdeeld op grond van schaalniveau, de overige instellingen en bedrijven op grond van hun commerciële of niet-commerciële karakter. Rijksoverheid, provincies, gemeentelijke samenwerkingsverbanden, gemeenten, niet-commerciële en commerciële organisaties werden zo met elkaar vergeleken. Een algemene tendens is dat grotere organisaties, zoals de rijksoverheidsinstellingen, over meer capaciteit beschikken. Ze gebruiken veel vaker mainframe-computers. Bovendien wordt bij grotere organisaties de computer voor meer taken ingezet. Dit hangt uiteraard samen met het beschikbare budget.

Bevolkingsprognoses

De respons van de ondervraagde gemeenten liet het toe een onderverdeling naar grootte te maken. Bij de kleinste gemeenten (minder dan 20.000 inwoners) is buiten het gegevensbeheer nagenoeg niets geautomatiseerd. Bij gemeenten met 20.000 tot 100.000 inwoners worden naast het gegevensbeheer al meer werkzaamheden met computers verricht. Het gaat hier om enquêteverwerking, statistiek, bevolkingsprognoses, woningbehoefteberekeningen en het maken van exploitatie-opzettingen. De grote gemeenten, met meer dan 100.000 inwoners, gebruiken de computer ook voor bewerkelijke grafische toepassingen.

Het overgrote deel van de overheidsinstellingen (72%) gebruikt hun computer voor gegevensbeheer en -verwerking, statistiek en prognostiek. De personal computer rukt daarbij steeds verder op: vier van de tien computergebruikers werken er al mee. De mini- en mainframesystemen worden voornamelijk gebruikt voor het beheer van grote bestanden zoals bevolkingsgegevens. Alleen grotere computersystemen kunnen dergelijke omvangrijke bestanden verwerken.

Softwarepakketten

Het blijkt dat specifieke, voor het vakgebied van ruimtelijke planning, beleid en beheer ontwikkelde standaardprogrammatuur nog slechts in

geringe mate voorhanden is. Men maakt vooral gebruik van algemene softwarepakketten als Lotus en Dbase. Een softwarepakket dat opvallend vaak genoemd wordt, is het door L&T ontwikkelde pakket GIDA-B, dat voor gegevensbeheer gebruikt wordt. Voor gegevensverwerking en statistiek worden vrijwel alleen LOTUS, Dbase en SPSS gebruikt. De ruimtelijke modelbouw is nog vrijwel niet geautomatiseerd. De weinige gebruikers die ruimtelijke modellen doorrekenen met behulp van een computer, gebruiken meestal de pakketten IPB of PRIMOS. Bij alle grafische toepassingen wordt AUTOCAD het meest gebruikt. Daarnaast blijkt ook vaak maatwerk gebruikt te worden, programma's die speciaal voor één gebruiker geschreven zijn. Maatwerk wordt vooral gebruikt bij vooruitberekeningen en prognostiek.

Automatiseringsbehoefte

Er werd ook gevraagd naar de toekomstige behoefte aan automatisering. Het blijkt dat de gebieden die op dit moment al het meest geautomatiseerd zijn, ook de grootste behoefte hebben aan automatisering. Op het gebied van de gegevensbeheer, vooruitberekening en grafische werkzaamheden willen veel instellingen graag verder automatiseren. Dit geldt vooral voor gegevensbeheer: bijna een derde van de gebruikers geeft te kennen hieraan behoefte te hebben. Ook op het gebied van de bevolkingsprognose en woningbehoefte willen de instellingen nog veel automatiseren. Ruim één op de vijf instellingen heeft behoefte aan een of ander geografisch informatiesysteem. Minder dan vijf procent van de respondenten wil echter automatiseren op het gebied van modelbouw en planbeoordeling. Van alle ondervraagde instellingen hebben de gemeenten de grootste behoefte aan automatisering, gevolgd door de

commerciële doelorganisaties. Er is geen sprake van een acute behoefte. De meeste instellingen zeggen plannen te hebben voor de middellange en lange termijn, maar niet voor de korte termijn.

Milieuhoek

Daarnaast hebben nogal wat instellingen behoefte aan programmatuur op gebieden die nog vrijwel niet geautomatiseerd zijn. Veel respondenten zagen computertoepassingen in de milieuhoek, waar op dit moment nog weinig programma's voor bestaan. Ook programma's die een baliefunctie kunnen vervullen bestaan nog nauwelijks. Hiermee zou de informatieverstrekking van de instellingen verbeterd kunnen worden. In het algemeen bestaat er grote behoefte aan gebruikersvriendelijke(re) en Nederlandstalige software.

De onderzochte (overheids-)instellingen en bedrijven op het gebied van de ruimtelijke ordening blijken in grote lijnen eenzelfde behoefte aan automatisering te hebben als alle andere kleine en grote organisaties. De reden om niet tot automatisering over te gaan, is vrijwel altijd van budgetaire aard. Er werden echter ook soms politieke redenen genoemd: als er keuzes gemaakt moeten worden, scoor je met een nieuwe sporthal nu eenmaal hoger dan met een nieuwe computer.

* Redactie AGORA

1. Planotech: *Gebruik van en behoefte aan automatisering ten behoeve van ruimtelijke planning, beleid en beheer*. Nijmegen, 1989.

Geautomatiseerde werkzaamheden in procentuele verdeling. Bron: Planotech

